

U srcu hercegovačkog krša ugnijezdila se Vranjska. Dvadesetak kilometara je daleko od Bileće. Ma kakav vakat bio, u Vranjskoj sve počinje i završava pričama o kamenu, čatrnjama, žuljevima, stradanjima, ali i o duhu koji, ma kako zlo vrijeme i nedobro bili, nikada nije napuštao gorštakе.

Umiju se oni danas i našaliti kako se „iz Vranjske može izvoziti samo kamen ljunac i badnjaci”.

Pod planinom Sitnicom, u toj Vranjskoj, rasulo se šezdesetak naseljenih i, za malo pa, isto toliko zamandaljenih domova. Jasenje, Dlakoši, Oblo brdo, Treslova ... Sve to sija i kad nema sunca. A njega je u Vranjskoj ima više od 250 dana u godini.

Sa kamenom se ovdje i u smiraj na počinak odlazilo i u zoru budilo. I majka bi, čedu kad se rodi, prvo kamen stavlja pod glavu, pa ga tek onda mljekom zadojila... Kada se nije imalo ni o čem drugom, pričalo bi se o čovjeku i kamenu. Ljubavi ko ljunac stamenoj. I vječnoj, dabome.

Svevišnji nam je najviše kama darivao. Ali nas i bez plodnih vala nije ostavio. Od njih živimo. I otimamo se vremenu, kaže starina Stevo Biberdžić.

Vranjska je nekad davno za Bileću bila „varoš golema”. Kada je u Vranjskoj bilo desetak zaseoka i u njima života, u Bileći, u isto vrijeme, tek pet-šest kuća. U Vranjskoj su živjeli samo oni koji su tu, jednostavno, morali ostati. Drugdje nisu mogli ili ih nisu htjeli. Tu i takvu Vranjsku vjekovima pominju hroničari.

Ovde su opstali samo hajduci i vuci. Svako je branio svoje i nije se dao. Vjekovima se borio za slobodu. Danas se puno priča i o demokratiji. Po meni se demokratija mora nositi u duši. Demokrata je, tako ti ja kontam, onaj ko drugom misli dobro isto kao i samom sebi. Ali misliti dobro samo sebi i više nikom drugom, e tako se ne more – objašnjava osamdesetogodišnji Stevo.

U Vranjskoj se istorija vjekovima krvlju pisala. I za svih tih vjekova niko i nikada nije okajao ni obraz ni ruke. Branio je i svetinje. I čatrne i ono malo plodnih vala i brežuljke na kojima su i danas tri pravoslavne bogomolje – saborni hram Svetog Nikole osveštan 2005. godine, crkva Svetih vračeva Kozme i Damjana i najstarija, Đurđeva crkva. Sagrađena je, vele tako seljani, 28 godina prije Kosovskog boja, i to na mjestu gdje se nalazila pastirska bogomolja.

Mi u Vranjskoj, najmerniku ne damo da bude ni gladan ni žedan. Kad ne bi imao gdje, u Vranjskoj bi ga i konak čekao. I uvijek dobrodošlica kakve je malo gdje u ovim našim, kamenim bespućima – uvjerava Dražen Dunder.

U Vranjskoj, a isto je i u mnogim drugim sredinama harcegovačkog krša, ne tako davno bilo je oko 400 đaka. Danas samo četvoro. Milica i Zoran po tri, a Predrag i Nenad, čak dvanaest kilometara pješače do škole gdje ih čeka učo što makadamom dolazi iz Bileće.

Pričali bi u Vranjskoj i o Čardačini i tamošnjem bratstvu Radovića iz koga, vele tako, porijeklo

vuče veliki književnik Meša Selimović.

Pričali bi i o nekropoli i stećcima. Kamenim gromadama koje govore da je davno ovdje bilo života. Kažu da su tamo negdje šezdesetih godina prošlog vijeka, sa ovog lokaliteta prebacili stećak koji se i danas nalazi pred Zemaljskim muzejom u Sarajevu.

Pričali bi seljani i o lusteru koga je, vrlo davne 1895. godine, Đurđevoj crkvi u Vranjskoj darivao Kosta Kašiković. On i danas visi na svodu stare bogomolje.

Pričali bi u Vranjskoj i o Peku Deliću koji je pored svoje troje dece, a najmlađe ima dvadeset i dvije godine, prije nekoliko mjeseci dobio i četvrtog, sina Stefana. Kaže kako mu je bila namjera da pokaže drugima da „života ni u Vranjskoj nema ako se na štrikovima ne suše pelene”.

Upoznali bi domaćini namjernika sa desetogodišnjim Đorđem koji po prašnjavim sokacima od zaseoka do zaseoka, razdrndanim „stojadinom”, trebinjskih registracija prevozi stare i umorne.

Darivali bi namjerniku i bezbroj drugih priča. Ali valja nešto ostaviti i za drugi put. Kada Vranjskoj taj namjernik opet dode u pohode.

Slaviša Sabljić